

Avdelningen för krisberedskap och civilt försvar
Enheten för personalförsörjning

Konsekvensutredning av förslag på nya föreskrifter om krigsplacering av totalförsvarspliktiga som ska fullgöra civilplikt i det civila försvaret och upphävande av Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps föreskrifter (MSBFS 2024:1) om krigsplacering av totalförsvarspliktiga som ska fullgöra civilplikt i det civila försvaret

Beskrivning av problemet och vad man vill uppnå

Personalförsörjning är en grundförutsättning för det civila försvaret. Det behöver säkerställas att rätt person finns på rätt plats. Om ordinarie personal inte räcker till för att upprätthålla viktig verksamhet under höjd beredskap och krig finns flera andra sätt att tillgodose personalbehoven. Civilplikt är en del av den totalförsvarsplikt som gäller i Sverige och som regleras genom lagen (1994:1809) och förordningen (1995:238) om totalförsvarsplikt.

Regeringen har delvis aktiverat civilplikt inom verksamhetsområdena räddningstjänst samt drift och underhåll inom elproduktion och nätverksamhet genom regeringsbeslut 2023-12-21 (Fö2023/00553 och Fö2023/01488). Beslutet gäller från och med den 19 januari 2024 och anger att totalförsvarspliktiga är skyldiga att genomföra repetitionsutbildning med civilplikt.

För att totalförsvarspliktiga ska kunna krigsplaceras behöver det finnas verkställighetsföreskrifter om krigsplacering för att ange de befattningar som civilpliktiga får krigsplaceras i. Befattningarna inom det civila försvaret ska regleras genom föreskrifter av MSB.

I beslutet fick Affärsverket svenska kraftnät (Svenska kraftnät) i uppdrag att påbörja förberedelser för de åtgärder som identifierats inom ramen för regeringsuppdraget om analys av civilplikt inom elförsörjningen (KN2023/04096) och som bedöms nödvändiga för att kunna skriva in totalförsvarspliktiga som bedöms ha tillräcklig kompetens för civilplikt inom elproduktion och nätverksamhet.

Svenska kraftnät har inkommit med underlag till MSB om de befattningar inom verksamhetsområdet drift och underhåll inom elproduktion och nätverksamhet som är lämpliga för civilplikt. Föreskrifterna förslås därmed kompletteras med dessa befattningar så att totalförsvarpliktiga kan krigsplaceras med civilplikt inom drift och underhåll inom elproduktion och nätverksamhet.

Förmåga att upprätthålla befattningen

Den totalförsvarspliktige är enbart skyldig att upprätthålla befattningen så länge den har förmåga. Detta utreds dels inför beslut om civipltikt för en enskild person, och dels under tiden personen tjänstgör med civilplikt.

Annan utredning än mönstring

Annan utredning än mönstring kan göras av totalförsvarspliktiga som bedöms på annat sätt redan ha förvärvat den kompetens som behövs för att upprätthålla befattningen och därför kan skrivas in och krigsplaceras med civilplikt i en befattning utan att genomgå grundutbildning längre än 60 dagar för civilplikt.

Annan utredning innefattar utredning om bland annat hälsotillstånd, utbildning, arbete och personliga förhållanden i övrigt. Reglering kring vad annan utredning än mönstring innebär finns i lagen (1994:1809) om totalförsvarsplikt.

Nya föreskrifter

Förutom tillägg av verksamhetsområdet *drift och underhåll inom elproduktion och nätverksamhet* samt tillhörande befattningar föreslås även ändringar i några av bestämmelserna i föreskrifterna i form av:

- Ändring av hänvisning till Plikt- och prövningverkets föreskrifter till generell formulering.
- Tidigare 3 § borttagen i och med att det redan regleras i lag och förordning om totalförsvarsplikt.

Beskrivning av alternativa lösningar för det man vill uppnå och vilka effekterna blir om någon reglering inte kommer till stånd

För att det ska vara möjligt att krigplacera totalförsvarspliktiga med civilplikt inom något av de verksamhetsområden som regeringen har pekat ut behöver det finnas reglerat specifika befattningar inom respektive verksamhetsområde att krigsplacera i. Om inga befattningar regleras för ett verksamhetsområde kan det inte ske någon krigplacering med civilplikt inom verksamhetsområdet.

Befattningsbenämningar för verksamhetsområdet drift och underhåll av elproduktion och nätverksamhet

Befattningar för olika verksamhetsområden anges i en bilaga till föreskrifterna. I detta förslag på föreskrifter föreslås tillägg i bilagan med verksamhetsområdet drift och underhåll inom elproduktion och nätverksamhet inklusive fem befattningar.

Drift och underhåll inom elproduktion och nätverksamhet

För verksamhetsområdet drift och underhåll inom elproduktion och nätverksamhet har Svenska kraftnät föreslagit följande fem befattningar för civilplikt med tillhörande behovsbeskrivningar.

Fibertekniker

Telekommunikation är ett område vars betydelse ökat de senaste decennierna, och infrastruktur för elförsörjning respektive elektronisk kommunikation är ofta beroende av varandra. Aktiv utrustning för elektronisk kommunikation kräver strömförsörjning och elektronisk kommunikation krävs för övervakning och styrning av delar av elinfrastrukturen. Reparationsberedskapen omfattar därför även reparatörer inom fibernät.

Kabelmontör

En god reparationsberedskap kräver en rad olika kompetenser för att tillgodose behoven att återställa elsystemets funktionalitet efter ett angrepp. Efter stormen Gudrun som drabbade södra Sverige 2005 följde omfattande upprustning av elnätet på lokalnätets nivå. Många luftledningar byggdes om till isolerade ledningar och tusentals mil luftledningar ersattes av kabel. Reparationsberedskapen omfattar därför även reparatörer inom kabel. En civilpliktig kabelmontör ska kunna förlägga och skarva kabel på lokalnätets nivå.

Luftledningsmontör

Reparationsberedskapen för elnätet utgörs av bland andra luftledningsmontörer som under arbetsledning ska kunna bidra till att återställa elsystemets funktionalitet efter ett angrepp. En civilpliktig luftledningsmontör ska kunna göra enklare felsökningar, reparationer och byten av komponenter i luftledningar på först och främst lokalt nät. De ska ses som ett viktigt tillskott till elförsörjningens fredstida organisationer som kan antas få ett stort behov av förstärkning under höjd beredskap.

Stationstekniker

Reparationsberedskapen för elnätet utgörs av bland andra stationstekniker som under arbetsledning ska kunna bidra till att återställa elsystemets funktionalitet efter ett angrepp. En civilpliktig stationstekniker ska kunna göra enklare felsökningar, reparationer och byten av komponenter i ställverk och kontrollanläggningar på lokal-, regional- och transmissionsnät. De ska ses som ett viktigt tillskott till elförsörjningens fredstida organisationer som kan antas få ett stort behov av förstärkning under höjd beredskap.

Vattenkrafttekniker

Vattenkraften har under de senaste decennierna automatiserats i hög grad och gått ifrån att bemannas lokalt till att idag fjärrövervakas från centrala driftcentraler.

Denna utveckling har lett till ett kraftigt minskat behov av bemanning i kraftstationerna. För att upprätthålla den planerbara energiproduktionen under höjd beredskap och krig, när det sannolikt kan förekomma störningar i kommunikationen, är det nödvändigt att bemanna vattenkraftsansläggningarna. Svenska kraftnät bedömer att det med civilplikt skulle gå att tillgodose ett behov av lokal bemanning av vattenkraftstationer vid höjd beredskap. Det är nödvändigt för att upprätthålla den planerbara energiproduktionen under höjd beredskap och krig. Civilpliktiga tekniker som vid höjd beredskap bemannar vattenkraftanläggningen ska kunna utföra enklare, men kritiska, arbetsuppgifter för anläggningens mest väsentliga delar. De ska kunna ta instruktioner och arbetsledning över radiokommunikation om så behövs.

Uppgifter om vilka som berörs av regleringen

- Totalförsvarspliktiga individer som kan komma att krigsplaceras med civilplikt.
- De verksamheter hos vilka totalförsvarspliktiga kan komma att krigsplaceras med civilplikt.
- De civilpliktigas ordinarie arbetsgivare och närstående.
- MSB som beredskapsmyndighet, i egenskap av ansvarig för utbildningar inom verksamhetsområdet kommunal räddningstjänst.
- Svenska kraftnät som beredskapsmyndighet, i egenskap av ansvarig för utbildningar inom verksamhetsområdet drift och underhåll inom elproduktion och nätverksamhet.
- Totalförsvarets plikt- och provningsverk.
- Försäkringskassan i egenskap av ansvarig myndighet för utbetalning av ersättningar till civilpliktiga.

Uppgifter om de bemyndiganden som myndighetens beslutanderätt grundar sig på

Enligt 9 kap 1 § 5 förordningen (1995:238) om totalförsvarsplikt har MSB bemyndigande att föreskriva om krigsplacering av totalförsvarspliktiga som ska fullgöra civilplikt i det civila försvaret.

Uppgifter om vilka kostnadsrämsiga och andra konsekvenser regleringen medför och en jämförelse av konsekvenserna för de övervägda regleringsalternativen

MSB bedömer att dessa verkställighetsföreskrifter inte medför några direkta kostnadsrämsiga konsekvenser. Däremot medför civilplikten i sig flertalet olika kostnader.

Bedömning av om regleringen överensstämmer med eller går utöver de skyldigheter som följer av Sveriges anslutning till Europeiska unionen

MSB bedömer att regleringen inte strider mot eller går utöver de skyldigheter som följer av Sveriges anslutning till Europeiska unionen.

Bedömning av om särskilda hänsyn behöver tas när det gäller tidpunkten för ikraftträdande och om det finns behov av speciella informationsinsatser

Eftersom den politiska inriktningen är att civilpliktiga inom nu aktiverade områden behöver tillföras förstärkningspersonal så snart som möjligt och verkställighetsföreskrifter är en nödvändig förutsättning för detta arbetar MSB för att kunna få föreskrifter på plats så snart som möjligt för att möjliggöra för Svenska kraftnät att krigsplacera totalförsvarspliktiga.

MSB bedömer att det kan finnas behov av en informationsinsats i samband med att föreskrifterna träder i kraft.

Företag

Dessa föreskrifter får konsekvenser för företag som arbetsgivare om någon av deras anställda blir krigsplacerad med civilplikt inom de verksamhetsområden som har aktiverats och där det har beslutats om befattningar som totalförsvarspliktiga kan krigsplaceras i.

Företag som arbetsgivare måste förhålla sig till att de har en anställd som är krigsplacerad med civilplikt i det civila försvaret. Det innebär bland annat att personen i perioder behöver vara ledig från sitt ordinarie arbete för att delta i grund- eller repetitionsutbildning, beredskapstjänstgöring eller krigstjänstgöring. Det innebär också att företaget inte kan disponera personen för sin egen krigsorganisation.

Kommuner och regioner

Kommunerna berörs genom att kommunal verksamhet kan tillföras förstärkningspersonal i form av civilpliktiga. De ekonomiska konsekvenserna för detta hänger samman med regleringen i lag och förordning samt beslut om aktivering.

Kommuner och regioner kan även beröras i egenskap av arbetsgivare då de måste förhålla sig till att de har en anställd som är krigsplacerad med civilplikt i det civila försvaret. Det innebär bland annat att personen i perioder behöver vara ledig från sitt ordinarie arbete för att delta i grund- eller repetitionsutbildning, beredskapstjänstgöring eller krigstjänstgöring. Det innebär också att kommunen eller regionen inte kan disponera personen för sin egen krigsorganisation.

Statliga myndigheter

Vid en aktivering av civilplikt inom andra verksamhetsområden kan också statliga myndigheter komma att beröras genom att de tillförs förstärkningspersonal i form av civilpliktiga. De ekonomiska konsekvenserna för detta hänger samman med regleringen i lag och förordning samt beslut om aktivering.

Statliga myndigheter kan även beröras i egenskap av arbetsgivare då de måste förhålla sig till att de har en anställd som är civilpliktig i det civila försvaret. Det innebär bland annat att personen i perioder behöver vara ledig från sitt ordinarie arbete för att delta i grund- eller repetitionsutbildning, beredskapstjänstgöring eller krigstjänstgöring. Det innebär också att en statlig myndighet inte kan disponera personen för sin egen krigsorganisation.

Individer och närstående

För den individ som krigsplaceras med civilplikt i det civila försvaret medför krigsplaceringen vissa skyldigheter över tid som inskränker individens frihet. Det rör bland annat skyldigheten att infinna sig för tjänstgöring och att lyda order. Det får också vissa ekonomiska konsekvenser för individen, i form av exempelvis visst potentiellt inkomstbortfall. Det kan också få konsekvenser för individens privat- eller familjeliv då de kommer att tvingas vara frånvarande under perioder.

Även närstående till de individer som krigsplaceras med civilplikt i det civila försvaret påverkas genom att den individ som krigsplacerats med civilplikt kommer att tvingas vara frånvarande hemifrån under perioder. Det kan också få vissa ekonomiska konsekvenser för familjen i form av visst potentiellt inkomstbortfall.

Kontakt

Skicka eventuella frågor till funktionsbrevlådan totalforsvarsplikt@msb.se.